

Asia: VN/5137/2022-OM-229

Ehdotus uudeksi valmiuslaiksi; työryhmän mietintö

1 luku. Yleiset säännökset

1 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

2 luku. Varautumisvelvollisuus

Yleisen varautumisvelvollisuuden organisatorista soveltamisalaa (6 §:n 1 mom.) koskevat huomiot:

-

Yleisen varautumisvelvollisuuden aineellista sisältöä (6-8 §) koskevat huomiot:

Juristiliitto pitää hyvänä, että varautumisvelvollisuus ulotettaisiin jatkossa selkeästi kaikkiin olosuhteisiin. Myös valmiussuunnitelmien sisällöstä säätämistä voidaan pitää perusteltuna sen varmistamiseksi, että valmiussuunnittelun vähimmäisvaatimukset täyttyvät kaikilla toimialoilla.

Muut 2 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

3. luku Poikkeusoloista ja lisätoimivaltuuksien käyttöönotosta päättäminen

Poikkeusolojen edellytyksiä (11 §, vrt. nyk. poikkeusolojen määritelmä) koskevat huomiot:

-

Poikkeusolojen alkamista ja päättymistä koskevaa päätöksentekoa (12 ja 21 §) koskevat huomiot:

-

Lisätoimivaltuuksien käyttöönottonenettelyä (13-20 §) koskevat huomiot:

-

Valtioneuvoston erityisiä seurantavelvollisuuksia (22 ja 23 §) koskevat huomiot:

-

4 luku. Poikkeusolojen hallinnan ohjaus ja hallinnon erityisjärjestelyt

4 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

5 luku. Lisätoimivaltuuksien käyttöperiaatteet ja soveltamista koskevat yleiset säännökset

5 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

6 luku. Hallinnon järjestäminen ja valtion taloudenhoito

6 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

7 luku. Työvoiman saatavuuden turvaaminen

7 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

8 luku. Työvelvollisuus

8 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

9 luku. Sotilaallisen puolustusvalmiuden turvaaminen

9 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

10 luku. Liikkumisen ja oleskelun rajoittaminen sekä väestön siirtäminen

10 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

11 luku. Otto-oikeudet ja palvelujen suorittamisvelvollisuus

11 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

12 luku. Väestön välttämättömän toimeentulon turvaaminen ja sosiaaliturvan muutokset

12 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

13 luku. Välttämättömien hyödykkeiden ja palvelujen saatavuuden turvaaminen

13 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

14 luku. Sosiaali- ja terveydenhuollon sekä koulutuksen turvaaminen

14 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

15 luku. Asumisen järjestäminen

15 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

16 luku. Rahoitusmarkkinoiden ja vakuutusmarkkinoiden turvaaminen

16 luvun (pl. 110 §) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 1 kohtaa (vientikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 2 kohtaa (tuontikielto) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 3 kohtaa (tiettyjen taloudellisten toimien kieltäminen) koskevat huomiot:

-

110 §:n 1 momentin 4 kohtaa (kotiuttamisvelvollisuus) koskevat huomiot:

-

110 §:n 2-5 momenttia koskevat huomiot:

-

17 luku. Energia-, vesi- ja jätehuollon turvaaminen

17 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

18 luku. Välttämättömien viestintä- ja postipalveluiden turvaaminen

18 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

19 luku. Ruoantuotannon turvaaminen

19 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

20 luku. Välttämättömän rakentamisen turvaaminen

20 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

III osaa koskevat yleiset kysymykset

Toimivaltuusosan rakennetta ja toimivaltuuksien sääntelytapaa koskevat yleiset huomiot:

-

Mahdolliset muut koko toimivaltuusosaa koskevat huomiot:

-

21 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat yleiset säännökset

21 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

22 luku. Lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskevat erityiset säännökset

22 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

23 luku. Korvaukset

23 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

24 luku ja rikoslain muuttamista koskeva lakiehdotus. Rangaistussäännökset

Valmiuslain 24 luvun ja rikoslain muuttamista koskevan lakiehdotuksen (2. lakiehdotus) säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

25 luku. Muutoksenhaku

25 luvun säännöksiä ja säännöskohtaisia perusteluja koskevat huomiot:

-

HE-luonnoksen yleisperustelut

Vaikutusten arviointia koskevat huomiot:

-

Säätämisyjärjestysperusteluja koskevat huomiot:

-

Muut HE-luonnoksen perusteluja koskevat huomiot:

-

Työryhmän mietintö

Uudistuksen tarpeellisuutta ja sen keskeisiä ratkaisuja koskevat yleiset kannanotot:

Juristiliitto pitää valmiuslain uudistamista perusteltuna ja tarpeellisenä. Erityisesti poikkeusoloihin liittyvistä menettelyistä ja toimivaltuuksista säätäminen aiempaa täsmällisemmin turvaa oikeusvaltioperiaatteen toteutumista myös poikkeusaikana.

Muut työryhmän mietintöä koskevat yleiset huomiot:

Juristiliitto tuo esiin, että tuomioistuinten asema ja se, miten niiden toiminta turvataan poikkeusoloissa jää mietinnön perusteella osittain epäselväksi. Juristiliitto korostaa, että mahdollisuus hakea muutosta ja saattaa asiansa tuomioistuimen käsiteltäväksi on keskeistä perusoikeuksien kannalta. Jotta tämä toteutuisi myös poikkeusoloissa, täytyy tuomioistuinten resurssien olla riittävät ja toiminnan sujuvaa normaaliaikoina.

Mietinnössä on tunnistettu, että muutoksenhakumahdollisuus valmiuslain III osan lisätoimivaltuuksien täytäntöönpanoa koskeviin päätöksiin saattaisi ruuhkauttaa hallinto-oikeuksia huomattavasti. Mahdollisia valitusmääriä on vaikea ennakoida, mutta jollakin tavalla suuntaa-antavia arvioita voitaneen tehdä esimerkiksi sen perusteella, että korona-aikana annetuista rajoituspäätöksistä tehtiin lukuisia valituksia hallinto-oikeuteen. Riippuen aktivoitavien lisätoimivaltuuksien määrästä on mahdollista, että valitusmäärät olisivat poikkeusoloissa moninkertaiset. Juristiliitto katsoo, että tämä tulisi ottaa huomioon tuomioistuinten resursoinnissa. Lisäksi Juristiliitto viittaa muun muassa Itä-Suomen hallinto-oikeuden lausuntoon, jossa on tuotu esiin, että pian voimaantulevaan EU:n muuttoliike- ja turvapaikkasopimuksen (ns. pakti) muodostavien säädösten täytäntöönpanoa koskevaan sääntelyyn sisältyvät hallinto-oikeuskäsittelyn määrääjat sopivat huonosti oikeusjärjestelmäämme, koska yhden asiaryhmän asioiden priorisointi ohi kaikkien muiden, esimerkiksi valmiuslain mukaisten asioiden, ei ole perusteltua. Juristiliitto tuo myös esiin, että valitukset saattavat keskittyä tiettyihin tuomioistuihin, mistä syystä asioita tulisi olla mahdollista tarvittaessa siirtää tuomioistuinten välillä.

Ehdotetun 51 §:n 1 momentin mukaan työmääräystä ei voitaisi antaa tuomarille tai syyttäjälle. Mietinnön perustelujen mukaan sääntelyllä turvattaisiin oikeuslaitoksen toiminnan riippumattomuutta poikkeusoloissa, mitä Juristiliitto pitää tarkoituksenmukaisena. Juristiliiton näkemyksen mukaan sääntely on tärkeää myös ylipäänsä oikeuslaitoksen toiminnan turvaamisen kannalta. Tähän eivät kuitenkaan riitä ainoastaan syyttäjät ja tuomarit, vaan myös lainkäyttöä tukevaa henkilöstöä tarvitaan toiminnan ylläpitämiseen. Juristiliitto toteaa lisäksi, että poikkeusoloissa tuomioistuimet eivät välttämättä pysty toimimaan omissa tiloissaan ja toimipaikoissaan, mistä syystä myös toiminnan siirtämiseen tulisi olla valmius ja mahdollisuus.

Tuomainen Jenni
Juristiliitto - Juristförbundet ry